

Pohjois-Pohjanmaan huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden toimeenpanosuunnitelma 2026-2027 - luonnos

22.5.2026

Sisällys

- Johdanto, s. 3
- Pohjois-Pohjanmaan tilannekuva, s. 4
- Toimeenpanosuunnitelman kärkikokonaisuudet, s. 8
 - TKI-toiminnan kehittäminen osana kriisinkestävää maakuntaa, s. 11
 - Elinkeinoelämän huoltovarmuus ja toimintakyky, s. 17
 - Ihmisten sujuva ja turvallinen arki, s. 23
- Toimeenpanosuunnitelman valmistelu ja toimeenpano, s. 32

Johdanto

Tässä toimeenpanosuunnitelmassa määritellään Pohjois-Pohjanmaan huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden keskeiset kehittämistoimenpiteet vuosille 2026–2027. Suunnitelma kokoaa maakunnallisen näkökulman niihin kokonaisuuksiin, joissa aluekehittäminen, yhteistyö ja edunajaminen voivat vahvistaa kriisinkestävyyttä ja pitkäjänteistä toimintakykyä muuttuneessa turvallisuusympäristössä.

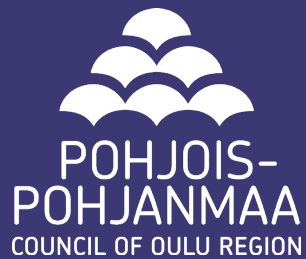
Toimeenpanosuunnitelman painopisteet rakentuvat kolmen kärkikokonaisuuden ympärille: TKI-toiminnan kehittäminen osana kriisinkestävää maakuntaa, elinkeinoelämän huoltovarmuus ja toimintakyky sekä ihmisten sujuva ja turvallinen arki. Huoltovarmuutta ja kokonaisturvallisuutta tarkastellaan järjestelmätason kysymyksinä, joissa tekniset, taloudelliset ja inhimilliset tekijät kytkeytyvät toisiinsa. Keskeistä on siirtymä varautumisesta resilienssiin ja jatkuvan toimintakyvyn vahvistamiseen. Kolmen kärkikokonaisuuden alle on listattu keskeiset toimenpiteet sekä tunnistettuja osaamisen kehittämisen tarpeita.

Valmistelu on toteutettu laajassa yhteistyössä maakunnan toimijoiden kanssa, ja suunnitelma tukee yhteistä tilannekuvaa, tiedonvaihtoa ja kumppanuuksiin perustuvaa toimeenpanoa koko maakunnassa. Näkökulmaksi on otettu toiminta, jota maakuntaliitto voi omissa lakisääteisissä tehtävissään edistää ja tukea sekä toimia edunajajana.

Pohjois-Pohjanmaan huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden toimeenpanosuunnitelman laatimisessa on huomioitu kansallisen huoltovarmuuden kannalta keskeiset muutokset, kuten uuden huoltovarmuuden tavoitepäättöksen linjaukset, yhteiskunnan turvallisuusstrategian päivitykset, CER-direktiivin kansallinen toimeenpano sekä NATO-jäsenyyden ja tiedossa olevien sopimusten mukanaan tuomat muutokset sekä alue- ja rakennepolitiikan ohjelmamuutokset.

Maakuntaohjelman 2026-2029 toimeenpanossa yhdessä tekeminen luo edellytykset kestäville ja luottamukseen perustuville kumppanuuksille. Yhteisen huoltovarmuuden suunnittelussa tulee kuntien ja elinkeinoelämän lisäksi olla mukana eri alojen viranomaiset sekä yhteisöt ja yhdistykset. Keskeistä yhteistyössä on tiedon jakaminen sekä viestinnällinen kokonaiskoordinaatio.

Pohjois-Pohjanmaan tilannekuva

Tilannekuva

- Maakunnan erilainen ja profiloitunut väestö-, elinkeino- ja osaamisrakenne pehmentää talouden heilahteluja sekä lisää kriisinkestävyyttä.
- Väestöltään nuori ja koulutettu maakunta.
- Alueen yrityksistä 94,4 % on alle 10 hlö työllistäviä mikroyrityksiä.
- Alueella on vahva yhteistyön kulttuuri.
- Maakunnassa on vahvaa ICT-osaamista, maataloutta, elintarviketaloutta, metsä- ja puuteollisuutta sekä metalliteollisuutta. Raaka-aineiden jalostaminen ja eri toimialojen jalostusketjut korostuvat. Vähähiilisessä energiantuotannossa, -jalostuksessa ja -teollisuudessa suuri potentiaali.
- Maakunnan TKI-menot koko maan kolmanneksi korkeimmat.
- Maakunnassa on valmiina kokonaisturvallisuuteen ja huoltovarmuuteen liittyvää yrityslähtöistä kehittämistä.
- Logistiikan merkitys alueella on korostunut sijainnin takia.
- Alueen yrityksillä on keskivertoa suurempi kasvuhakuisuus.

Muutos näkyy erityisesti:

Turvallisuusympäristön muutos nähdään pysyvänä ja rakenteellisena.

Painopiste pitkäkestoisissa kriiseissä ja jatkuvassa toimintakyvyssä

Järjestelmien keskinäisriippuvuudet (energia-vesi-ruoka-liikenne-terveys-data) korostuvat.

Paikallinen toimintakyky, kuntataso ja yhteinen tilannekuva nousevat keskiöön.

Kyberuhat tunnistetaan keskeiseksi riskiksi myös normaalioloissa.

Henkinen kriisinkestävyys ja luottamus tunnistetaan osaksi kokonaisturvallisuutta.

Alueelliset vahvuudet

Pohjois-Pohjanmaalla on vahva ja monialainen elinkeinorakenne ja osaamis pohja, joka tukee huoltovarmuutta ja kokonaisturvallisuutta. Maakunnassa korostuvat energia- ja ICT-osaaminen, teollinen tuotanto, metalliala, maatalous ja elintarviketuotanto sekä logistiikkaan, matkailuun ja infrastruktuuriin kytkeytyvät toiminnot. Useilla toimialoilla on sekä kansallinen että kansainvälinen strateginen merkitys, mikä vahvistaa alueen roolia osana Suomen ja Euroopan huoltovarmuutta.

Maakunnan tutkimus- ja innovaatiotoiminta on valtakunnallisesti merkittävää ja kytkeytyy suoraan kokonaisturvallisuuden kannalta kriittisiin teemoihin, kuten energiaan, vesihuoltoon, kyberturvallisuuteen, 5G/6G-tekniikoihin, automaatioon ja dataan. TKI-toiminnan ja elinkeinoelämän välinen yhteistyö luo edellytyksiä kaksoiskäyttöratkaisuille, joissa siviili- ja turvallisuustarpeet tukevat toisiaan. Tämä vahvistaa sekä alueen kriisinkestävyttä että pitkän aikavälin kasvupotentiaalia.

Pohjois-Pohjanmaa on keskeinen alue uusiutuvan energian tuotannossa, erityisesti tuulivoimassa, ja alueella on hyvät edellytykset energian varastointiin, sähköintensiiviseen teollisuuteen sekä vety- ja biotalouden kehittämiseen. Tämä luo vahvan perustan energiaomavaraisuuden vahvistamiselle ja huoltovarmuuden parantamiselle koko maassa.

Maakunnassa on jo olemassa laaja yhteistyöverkosto viranomaisten, kuntien, elinkeinoelämän, koulutus- sekä TKI-toimijoiden ja järjestöjen välillä. Varautumiseen ja valmiussuunnitteluun liittyvät rakenteet ovat kehittyneet viime vuosina merkittävästi, ja alueella on kykyä jakaa tilannekuvaa sekä toimia yhteisesti häiriö- ja poikkeustilanteissa.

Ihmisten ja yhteisöjen rooli korostuu. Valtaosa maakunnan asukkaista voi hyvin, yhteisöllisyys on monilla alueilla vahvaa ja järjestökenttä aktiivinen. Tämä luo perustan arjen turvallisuudelle ja yhteiskunnan kriisinsietokyvylle. Ihmisten sitoutuminen, osaaminen ja halu osallistua ovat keskeinen osa kokonaisturvallisuutta.

Tässä toimeenpanosuunnitelmassa on tunnistettu keskeisimpiä TKI-mahdollisuuksia kokonaisturvallisuuden ja huoltovarmuuden näkökulmasta tärkeillä sektoreilla.

Alueelliset haasteet

Energiariippuvuuden ja järjestelmähaavoittuvuuksien kasvaminen. Sähköistymisen kiihtyminen lisää yhteiskunnan riippuvuutta energiajärjestelmän häiriöttömästä toiminnasta. Vaikka uusiutuvaa energiantuotantoa on runsaasti, energiajärjestelmän kokonaisresilienssi – kuten varastointi, varavoima, kapasiteetti, saarekeratkaisut ja huolto-osaaminen poikkeustilanteissa – ei ole vielä kaikilta osin riittävä. Tämä muodostaa merkittävän riskin pitkissä ja vakavissa häiriötilanteissa.

Maakunnan sijainti, pitkät etäisyydet, harva asutus ja riippuvuus merikuljetuksista **lisäävät logistiikan haavoittuvuutta.** Satamiin, jäänmurtoon, alempaan tieverkkoon ja raideliikenteeseen liittyvät pullonkaulat voivat nopeasti heikentää sekä elinkeinoelämän että huoltovarmuuden toimintakykyä. Vaihtoehtoiset kuljetusreitit ovat rajalliset erityisesti laajamittaisissa häiriöissä.

Useilla kriittisillä aloilla – erityisesti energia-, elintarvike-, automaatio-, sähkö- ja kyberturvallisuussektoreilla – **osaajapula ja riippuvuus ulkopuolisista toimijoista** heikentävät alueen omaa toimintakykyä poikkeusoloissa. Huolto- ja korjausosaamisen saatavuus koko maakunnan alueella ei ole tasalaatuista.

Toimeenpanon ja vastuiden epäselvyydet ilmenevät siten, että huoltovarmuuteen liittyviä suunnitelmia ja linjauksia on paljon, mutta vastuiden, priorisointien ja resurssien kohdentamisen epäselvyys hidastaa käytännön toimeenpanoa. Siirtymä strategisista linjauksista konkreettisiin toimenpiteisiin ei ole kaikilta osin riittävän systemaattinen.

Sosiaalinen eriytyminen ja inhimillisen resilienssin riskit nousevat esille. Vaikka suurin osa väestöstä voi hyvin, osa lapsista, nuorista ja perheistä on kasvavassa riskissä jäädä tuen ulkopuolelle. Nuorten tulevaisuususkon heikkeneminen, mielenterveyshaasteet, koulupoissaolot ja eriarvoistuminen muodostavat pitkän aikavälin riskin alueen kokonaisturvallisuudelle. Ennaltaehkäisevät palvelut nojaavat osin liikaa järjestöjen varaan, eikä tuki aina kohdistu riittävän varhain.

Toimeenpanosuunnitelman kärkikokonaisuudet

Toimeenpanosuunnitelman kärkikokonaisuudet

**1. TKI-toiminnan
kehittäminen osana
kriisinkestävää
maakuntaa**

**2. Elinkeinoelämän
huoltovarmuus ja
toimintakyky**

**3. Ihmisten sujuva ja
turvallinen arki**

Toimeenpanosuunnitelman sisältö

Kärkikokonaisuudet ovat:

- 1) TKI-toiminnan kehittäminen osana kriisinkestävää maakuntaa
- 2) Elinkeinoelämän huoltovarmuus ja toimintakyky
- 3) Ihmisten sujuva ja turvallinen arki

- Maakunnallisessa suunnittelutyössä huomioidaan järjestelmällisesti kriisin mahdollisuus ja pitkäkestoisen häiriön vaikutukset. Keskeisimpinä asioina maakunnan näkökulmasta on energian saatavuus, puhtaan veden jakelu sekä ruokahuollon toimivuus kaikissa tilanteissa. Näiden turvaaminen edellyttää koko maakunnan valmiuksien vahvistamista sekä tiivistä ja tarkoituksenmukaista yhteistyötä elinkeinoelämän, kuntien, viranomaisten ja alueellisten huoltovarmuustoimijoiden kesken.
- Kokonaisturvallisuuden ja huoltovarmuuden kehittämisessä painottuvat yhteistyön uudet toimintamallit, elinkeinoelämän haavoittuvuuksien tunnistaminen sekä resilienssin vahvistaminen yhteistyön, koulutuksen ja osaamisen kehittämisen kautta. Toimialojen sisäinen ja välinen yhteistyö lisää kokonaisuuden toimivuutta ja mahdollistaa järjestelmätason ratkaisut.
- Toimeenpanossa huomioidaan samanaikaisesti pitkän aikavälin kehitystarpeet ja lyhyen aikavälin konkreettiset toimenpiteet. Osaamisen tasoa voidaan vahvistaa nopeasti esimerkiksi koulutuksilla, harjoituksilla ja tiedon jakamisella, kun taas vihreän siirtymän edistäminen ja resurssiviisaat ratkaisut tukevat huoltovarmuutta ja kokonaisturvallisuutta pitkällä aikavälillä.
- Paikallisen tuotannon ja alueellisten toimijoiden tukeminen on keskeisessä roolissa. Tavoitteena on tunnistaa maakunnan kannalta strategisesti tärkeät alat ja vahvistaa niiden toimintakykyä muun muassa lyhentämällä toimitusketjuja sekä lisäämällä kotimaista ja eurooppalaista tuotantoa. Osaamisen saatavuuden haasteet tunnistetaan merkittäväksi riskiksi erityisesti poikkeusoloissa, ja niihin vastaaminen on olennainen osa maakunnan kokonaisturvallisuuden vahvistamista.

TKI-toiminnan
kehittäminen osana
kriisinkestävää
maakuntaa

TKI-toiminnan kehittäminen osana kriisinkestävää maakuntaa

TKI-toiminta tukee huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden kehittämistä edistämällä siirtymää perinteisestä varautumisesta kohti aktiivisempaa resilienssiä ja järjestelmätason ratkaisuja.

Maakunnassa vahvistetaan kokonaisturvallisuuteen liittyvän osaamisen tunnistamista, jakamista ja hyödyntämistä sekä yritysten ja TKI-toimijoiden yhteistyötä koko alueella.

TKI-toiminnassa priorisoidaan hajautetut, paikalliset ja modulaariset ratkaisut, kaksoiskäyttöisyys sekä kyberturvallisuuden integrointi kaikkeen kriittistä infrastruktuuria koskevaan kehittämiseen.

Toimintakykyä poikkeusoloissa rakennetaan nopeiden kokeilujen, pilottien, testausympäristöjen sekä EU:n ja Naton rahoitusmahdollisuuksien systemaattisen hyödyntämisen kautta.

Kriisinkestävyyttä lisääviä toimenpiteitä

- Energia-ala

- Vahvistaa alueen huoltovarmuutta ja kokonaisturvallisuutta kehittämällä hajautettuja, joustavia ja häiriönsietokykyisiä energiajärjestelmiä. Painopiste on uusiutuvan energian ratkaisuisissa, energiajärjestelmän järjestelmätason integraatiossa sekä tuotannon, varastoinnin ja kulutuksen joustavassa yhteenkytkennässä.
- Kehitetään energiavarastointia, kulutusjoustoja sekä verkon ulkopuolisia ja saarekkeisia energiaratkaisuja, jotka turvaavat kriittisten toimintojen energiantuotannon ja -jakelun häiriö- ja poikkeustilanteissa. Varavoiman tuotanto, polttoaineratkaisut sekä energian huoltoketjujen toimintavarmuus ovat keskeisiä kohteita erityisesti pitkittyneitä häiriötilanteita silmällä pitäen.
- Kyberkriittisen energia-infrastruktuurin kehittäminen on läpileikkaava periaate ja kyberturvallisuus integroidaan kaikkeen energiajärjestelmien digitalisaatioon, automaatioon ja ohjaukseen. Edistetään bio- ja kiertotalouteen perustuvia energiaratkaisuja, jotka lisäävät paikallista energiaomavaraisuutta ja vähentävät riippuvuutta ulkoisista toimitusketjuista.
- TKI-toiminta kytketään tiiviisti elinkeinoelämään, viranomaisiin ja huoltovarmuustoimijoihin. Osaamisen saatavuuden, huolto-osaamisen ja poikkeustilanteiden toimintavalmiuden vahvistaminen koko maakunnan alueella on keskeinen edellytys energiajärjestelmän kriisinsietokyvylle.

Kriisinkestävyyttä lisääviä toimenpiteitä

- Elintarvike- ja vesihuolto

- Vahvistetaan huoltovarmuutta ja resilienssiä, edistämällä tutkimustoimijoiden, yritysten, kuntien ja viranomaisten tiivistä yhteistyötä.
- Ilmastokestävät ja häiriönsietokykyiset ratkaisut painopisteenä. Vaihtoehtoiset raaka-aineet ja tuotantotavat, vedenkäytön optimointi, sekä kylmä- ja kuumaosaamisen hyödyntäminen tuotannon, säilyvyyden ja logistiikan kehittämisessä.
- Kriittiset riippuvuudet ja pullonkaulat tunnistetaan ja niihin kehitetään vaihtoehtoisia toimintamalleja (energia, digitaaliset järjestelmät ja toimitusketjut).
- Täydennetään ja kehitetään siementen varmuusvarantoja. Suojataan alkutuotanto high grade alueella.
- Poikkeusoloihin soveltuvia toimintamalleja kehitetään ja testataan, kytketään TKI-toiminta pilotointeihin, harjoituksiin, simulaatioihin sekä alueelliseen yhteistoimintaan.
- Pohjois-Suomen vesihuoltostrategian toimeenpanon edistäminen.

Kriisinkestävyyttä lisääviä toimenpiteitä

- Varautuminen ja puolustus

- Kaksikäyttöteknologioiden kehittäminen on keskeinen TKI-painopiste, jossa siviilipuolen innovaatiot (mm. droonit, robotiikka, sensorit, tilannekuva-, energia- ja viestintäratkaisut) ovat nopeasti hyödynnettävissä varautumisessa ja puolustuksessa. Samalla edistetään kotimaista tuotekehitystä, teollista valmistusta ja vientimahdollisuuksia.
- Kriittisten suorituskykyjen kotimaisuutta, huollettavuutta ja skaalautuvuutta vahvistetaan, erityisesti teollisuuden, energiaratkaisujen, elektroniikan ja logistiikan osalta. Kehitetään ratkaisuja, joilla yritysten tuotantokapasiteettia voidaan poikkeusoloissa muuntaa varautumisen ja puolustuksen tarpeisiin.
- Harjoitus-, testaus- ja simulaatioympäristöjä kehitetään ja hyödynnetään systemaattisesti, jotta varautumisen ja puolustuksen ratkaisuja voidaan testata realistisissa olosuhteissa. Simulaatiot, digitaaliset kaksoset, kenttäpilotit ja alueelliset harjoitukset vahvistavat teknologioiden toimivuutta ja toimijoiden yhteistoimintakykyä.
- Kyber- ja hybridiuhkien ennakointi integroidaan varautumiseen, painopisteenä ennakoivat analyysit, eri lähteistä muodostettava tilannekuva sekä toimintamallit, jotka tukevat nopeaa päätöksentekoa häiriö- ja kriisitilanteissa. Kyberturvallisuusalan toimijoiden yhteistyötä vahvistetaan.
- Osaamista, yritysvalmiuksia ja pohjoista yhteistyötä vahvistetaan, tukemalla täsmäkoulutuksia, osaamisen tunnistamista sekä alueen toimijoiden valmiuksia osallistua NATO-yhteistyöhön, DIANA-innovaatiotoimintaan ja kansainvälisiin hankintoihin. Pohjoiset ja arktiset erityisolosuhteet huomioidaan TKI-yhteistyössä ja edunajamisessa.

Kriisinkestävyyttä lisääviä toimenpiteitä

- Liikenne & logistiikka ja terveysteknologia & terveydenhuolto

Liikenne ja logistiikka:

- Kriisinkestävyyttä vahvistetaan kehittämällä digitaalisia tilannekuva- ja ohjausratkaisuja, huoltovarmuuskäytäviä sekä vaihtoehtoisia meri-, raide- ja maantiekuljetusreittejä. Tuetaan investointipäätöksiä, joissa varmistetaan kriittisten tavaravirtojen jatkuvuus myös häiriö- ja poikkeustilanteissa.
- Keskeisen infrastruktuurin toimintavarmuutta ja häiriönsietokykyä parannetaan erityisesti satamien, lentoasemien ja vähäliikenteisen tieverkon osalta. Painopisteitä ovat varavoima, polttoainehuolto, talvimerenkulku ja jäänmurtokapasiteetti sekä infrastruktuurin nopea skaalautuvuus kriisitilanteissa.
- Energiasiirtymä ja vaihtoehtoiset käyttövoimat tukevat huoltovarmuutta, mukaan lukien bioenergia, sähköinen liikenne ja vety. Latausverkoston kehittämistä pääväylillä ja terminaaleista jatketaan ja varmistetaan latausinfrastruktuurin sähkönsaanti.

Terveysteknologia ja terveydenhuolto:

- Vahvistetaan palvelujen jatkuvuutta, kehittämällä poikkeusoloihin soveltuvia, hajautettuja ja digitaalisia hoitoratkaisuja (liikkuvat, etä- ja offline-ratkaisut) sekä turvaamalla alueellisesti kattavat sote-palvelut muuttuvassa palveluverkossa.
- Kriittisiä riippuvuuksia puretaan ja resilienssiä vahvistetaan, erityisesti lääkehuollon, laitteiden, datan, energian ja digitaalisten järjestelmien osalta. Kyber- ja digiresilienssi sekä valmiusosaaminen integroidaan TKI-toimintaan, koulutukseen ja nopeisiin pilotteihin.

Elinkeinoelämän huoltovarmuus ja toimintakyky

Elinkeinoelämän huoltovarmuus ja toimintakyky

Elinkeinoelämä määritellään huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden ydintoimijaksi, joka kytketään ennakoivasti toimintaympäristön nopeisiin muutoksiin sekä varautumisen suunnitteluun ja harjoitteluun.

Yritykset toimivat kehittäjinä, integraattoreina ja järjestelmätoimijoina, ja niiden taloudellinen kannattavuus tunnustetaan keskeiseksi turvallisuuskysymykseksi.

Osaamisen tunnistamista, jakamista ja hyödyntämistä vahvistetaan, jotta maakunnan vahva paikallinen osaaminen saadaan kokonaisvaltaisesti käyttöön; samalla varmistetaan yritystoiminnan ja viennin edellytykset.

Toimitusketjujen hajauttaminen, alueellinen omavaraisuus ja paikallinen tuotanto nähdään strategisina vahvuuksina, joita tukevat kuntien ja yritysten tiivis yhteistyö sekä kaksoiskäyttöisyyden avaamat uudet kasvu- ja kehittämismahdollisuudet.

Toimialojen huoltovarmuutta lisääviä toimenpiteitä

- Energia-ala

- Energiahuoltovarmuus määritellään alueellisena osaamis-, infrastruktuuri- ja turvallisuuskysymyksenä. Painopiste on käytännön toimeenpanossa ja paikallisessa toimintakyvyssä (esim. puhtaat liikennepolttoaineet), erityisesti pitkäkestoisissa kriisitilanteissa sekä hybridi- ja kybervaikuttamisen olosuhteissa.
- Sähköverkkojen toimintavarmuutta ja paikallista huolto-osaamista vahvistetaan, erityisesti sähkö- ja automaatiojärjestelmien korjauskyvyn ja poikkeustilanteiden toimintavalmiuden osalta koko maakunnassa.
- Energiavarastointi ja vetyinfrastruktuuri nostetaan keskeisiksi kehittämiskohteiksi, jotka tukevat teollisia investointeja ja energiajärjestelmän joustavuutta.
- Energia-alan osaamisen saatavuus ja riippuvuuksien vähentäminen ovat kriittisiä tavoitteita, joilla vastataan osaajapulaan ja ulkopuolisista toimijoista (myös kansainvälisistä) johtuviin huoltovarmuusriskeihin.
- Sähköintensiivisten investointien edistämistä tarkastellaan huoltovarmuuden näkökulmasta, huomioiden energian riittävyys, varavoima ja kytkennät muihin kriittisiin toimialoihin (tietoliikenne, vesi, elintarviketuotanto).

Toimialojen huoltovarmuutta lisääviä toimenpiteitä

- Elintarvike- ja vesihuolto

- Puhdas makea vesi on kriittisin huoltovarmuustekijä, ja sen saatavuus, suojaaminen ja jakelu turvataan kotitalouksille, maataloudelle ja teollisuudelle koko maakunnassa.
- Sähköriippuvuuden hallinta ja varavoima ovat keskiössä: vesilaitosten, pumppaamojen ja alkutuotannon varavoimageneraattorien sekä polttoainehuollon riittävyys varmistetaan pitkäkestoisissa sähkökatkoissa.
- Huoltovarmuus nähdään alkutuotannosta lähtevänä kokonaisuutena, jossa varmuusvarannot, alkutuotannon jatkuvuus ja viljelyn taloudellinen kannattavuus ovat suoraan turvallisuuskysymyksiä.
- Alueellista tuotantokykyä ja osaamista vahvistetaan, kehittämällä vesiosuuskuntien toimintaa, turvaamalla elintarviketuotannon säilyminen alueella ja vähentämällä riippuvuutta alueen ulkopuolisesta jalostuksesta.
- Elintarviketoimijat kytketään aktiivisesti varautumisen ja puolustuksen kehittämiseen, jotta toimitusketjut, tuotanto ja jakelu toimivat myös häiriö- ja kriisitilanteissa.

Toimialojen huoltovarmuutta lisääviä toimenpiteitä

- Digitalisaatio ja tietoliikenne

- Tietoliikenne määritellään huoltovarmuuden perusinfrastruktuuriksi, jonka toimintakyky ratkaisee muiden toimialojen (teollisuus, maatalous, palvelut) selviytymisen häiriö- ja kriisitilanteissa.
- Yhteyksien toimintavarmuutta vahvistetaan, varmistamalla vaihtoehtoiset runkoyhteydet, maan alle kaivettu kuituverkko sekä keskeisten tiedonsiirtoväylien tehosyöttö ja varavoima.
- Sähkö- ja energiariippuvuuteen varaudutaan systemaattisesti, tukemalla tietoliikenteen energiahuollon varmistamista ja toimintaa pitkäkestoisissa sähkökatkoissa.
- Kyber- ja häiriötilanteisiin varautumista parannetaan, kehittämällä alueellista riskianalyysiä, toimijaverkkoa, harjoittelua sekä varaviestiverkkoihin liittyvää kehitys- ja koulutustoimintaa. Kvanttiteknologian vaikutukset huomioidaan kokonaisturvallisuudessa tietoturvan näkökulmasta.
- Digitalisaatiota hyödynnetään huoltovarmuuden johtamisessa, erityisesti reaaliaikaisen tilannekuvan, ennakkoinnin ja päätöksenteon tukena sekä osaamisen jakamisessa alueellisella ja paikallisella tasolla.

Toimialojen huoltovarmuutta lisääviä toimenpiteitä

- Varautuminen & puolustus ja liikenne & logistiikka

Varautuminen ja puolustus:

- Jatkuvana prosessina, jossa elinkeinoelämä, kunnat ja viranomaiset muodostavat keskinäisriippuvaisen kokonaisuuden. Painopiste on siirtynyt suunnitelmista käytännön toimintakykyyn, harjoitteluun ja ennakointiin.
- Yritysten roolia huoltovarmuuden toteuttajina vahvistetaan, tukemalla tuotantokapasiteettien kasvattamista ja muuntamista (ml. kaksois- ja puolustuskäyttö), klusteritoimintaa sekä kansainvälistymistä kokonaisturvallisuuden näkökulmasta.
- Kuntien valmiussuunnittelua ja varautumista tuetaan, edellyttäen tiivistä yhteistyötä viranomaisten, poliittisten päättäjien, elinkeinoelämän ja kolmannen sektorin kanssa; kriisit realisoituvat aina paikallisesti.

Liikenne ja logistiikka:

- Vahvistetaan turvaamalla energian, polttoaineiden ja elintarvikkeiden logistinen jatkuvuus sekä varmistamalla teemojen sisältyminen alueellisiin, kansallisiin ja kansainvälisiin liikenne- ja logistiikkasuunnitelmiin.
- Kriittiset liikenneyhteydet priorisoidaan osana kokonaisturvallisuutta, erityisesti TEN-T-ydinverkon pääradan kaksoisraide ja VT4
- Korostetaan alemman tieverkon merkittävyyttä osana liikennejärjestelmän kokonaiskuvaa
- Varautuminen huomioidaan maankäytön suunnittelussa kaikilla suunnittelutasoilla

Ihmisten sujuva ja turvallinen arki

Ihmisten sujuva ja turvallinen arki

Väestön toimintakykyä ja turvallisuuden tunnetta voidaan ylläpitää edistämällä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Tavoitteena on mahdollistaa kansalaisten kouluttautuminen kokonaisturvallisuuden kannalta olennaisissa asioissa, kuten ensiapu-, varautumis-, selviämis- ja turvallisuustaidoissa. Vaalitaan ja vahvistetaan alueellista ja paikallista identiteettiä.

Kokonaisturvallisuuteen ja huoltovarmuuteen liittyvän tiedon on oltava helposti saatavissa ja saavutettavissa. Tiedon jakamisessa huomioidaan erityiset kohderyhmät. Kansalaisten digitaitojen edistäminen vahvistaa väestön resilienssiä sekä valmiuksia ja kyvykkyyttä tunnistaa hybrdivaikuttamista.

Maakunta panostaa ennaltaehkäisyyn ja alueen toimijoilla on kyky tuottaa yhteistyössä uusia vastauksia ja reagoititapoja jatkuvasti muuttuvaan ja monimuotoiseen ympäristöön. Alueen toimijat tekevät aktiivista yhteistyötä yhdyspinnoissa asukkaiden fyysisen ja henkisen terveyden tukemiseksi. Alueellista, sosioekonomista ja sivistyksellistä eriarvoistumiskehitystä ehkäistään. Asukkaiden tulevaisuususkoa vahvistetaan kohderyhmänä erityisesti nuoret.

Ihmisten sujuva ja turvallinen arki

Uudistetussa Yhteiskunnan Turvallisuusstrategiassa (2025) määritellään kokonaisturvallisuuden toimintamalli. Henkinen kriisinkestävyys ja resilienssi, yhteisöllisyys, kansalais- ja vapaaehtoistoiminta korostuvat aikaisempaan nähden. Perustan muodostaa yksilöiden toimintakyky sekä turvallisuutta vahvistavat tiedot, taidot ja asenne.

Päivityksessä Ihmisten ja yhteisöjen rooli korostuu aiempaa vahvemmin. Aluekehityksessä turvallisuus syntyy muiden muassa siitä, että ympäristö tukee ihmisten arjen jatkuvuutta ja luo ennakoitavuutta. Tämän kärkikokonaisuuden sisältöjä on käsitelty kevään 2024 jälkeen esimerkiksi vuoden 2025 ALKE-keskusteluissa sekä vuoden 2025 aikana uuden maakuntaohjelman valmistelun yhteydessä. Kärkikokonaisuuden sisältöjen päivittämiseksi järjestettiin 11.3.2026 asiantuntijatapaaminen Pohjois-Pohjanmaan liitossa. Keskeiset viestit on kiteytetty tähän suunnitelmaan.

Alueellisessa resilienssissä tulee erottaa jako perus- ja akuuttiresilienssiin. Perusresilienssi luo perustan alueelliselle resilienssille ja lujittaa yhteisöä. Tämä rakentuu ja rakennetaan normaalioloissa ja varmistaa toimintavalmiuden akuutissa tilanteessa. Alueellisen resilienssin ylläpito on keskeinen alueiden tehtävä, joka perustuu alueen toimijoiden yhteistyöhön.

Toimivat verkostot ja yhteistyörakenteet ovat keskeisimpiä alueellisen resilienssin vahvistajia. Eri toimijoiden välisiä yhteistyösopimuksia tarvitaan, jotta työllä on kestävä pohja – henkilöt voivat vaihtua. Paikallinen tieto ja sen hyödyntäminen kriiseissä nousee avainasemaan onnistuneessa akuuttiresilienssissä. Tämä edellyttää päivitettyä ja ylläpidettävää tiedonvaihtoa ja hyvää ennakointia.

Ihmisten turvallinen ja sujuva arki

Päivitystyössä tunnistettuja haasteita

- Hyvinvointi jakautuu entistä selvemmin eri ihmisryhmien ja alueiden välillä.
- Yhteiskunnan näkymättömän selkärangan murentuminen: Nuorten usko tulevaisuuteen on heikentynyt.
- Lasten määrän väheneminen: entistä tärkeämpää huolehtia lasten ja nuorten hyvinvoinnista sekä heidän kyvystään selvitä vaikeuksista.
- Mielen terveyden ongelmien ja uupumuksen sekä yksinäisyyden lisääntyminen. Mielen terveysongelmat ovat yleisiä erityisesti nuorten keskuudessa, ja hoitojonot ovat pidemmät kuin muualla Suomessa.
- Huono työllisyystilanne haastaa yhteiskuntarauhaa. Nuorten heikon työmarkkina-aseman pitkittyminen johtaa syrjäytymiseen ja elinikäisiin tuloeroihin.
- Ikäihmisten turvattomuuden tunteen lisääntyminen.
- Kulttuurissa ja asenteissa ylikorostuneen yksilöllisyyden lisääntyminen.
- Sosiaali- ja terveyspalveluiden huono saatavuus. Kulttuuri ja järjestökentän heikot resurssit.

Ihmisten sujuva ja turvallinen arki

- Toimenpiteet

Kokonaisturvallisuusosaaminen ja kansalaistaidot

- Kansalaisten, kuntien, seurakuntien, yritysten, yhteisöjen ja kolmannen sektorin huoltovarmuusosaamisen ja harjoitusten lisääminen sekä viestinnän varmistaminen.
- Lisätään kansalaisten digi- ja muita valmiuksia tunnistaa ja kykyä reagoida hybridivaikuttamisen uhkiin. Yleisen lukutaidon, kriittisen medialukutaidon sekä dialogisuuden vahvistaminen. Hybridivaikuttaminen ja arjen turvallisuus: luottamuksen vahvistaminen, nuorten tulevaisuususkko.
- Edistetään koulutus- ja muiden toimijoiden mahdollisuuksia järjestää kansalaisille kohdennettuja kokonaisturvallisuusteeman koulutuksia.
- Väestön kulttuuri- ja kv-osaamisen edistäminen.
- Liikunnallisuuden aktivointi esim. Pohjois-Pohjanmaan liikkumislupauksen valmistelu ja toimeenpano.

Ihmisten sujuva ja turvallinen arki

- Toimenpiteet

Yhteisöt ja osallisuus

- Hyödynnetään paikallisyhteisöjen omia keinoja parantaa turvallisuutta ja vahvistetaan yhteisöllistä varautumista. Rakennetaan arjen yhteisöllisiä turvamalleja. Osallistetaan kuntalaiset turvallisuussuunnitteluun.
- Perustetaan maakunnan joka kuntaan kyläneuvosto asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien ja varautumisen vahvistamiseksi. Tuetaan asuinalueiden turvallisuushankkeita.
- Vahvistetaan alueidentiteettiä. Vahvistuva maakuntaidentiteetti luo elävää ja omaleimaista yhteyttä alueen ihmisten kesken, lujittaa yhteishenkeä ja yhteistyötä.

Ihmisten sujuva ja turvallinen arki

- Toimenpiteet

Yhteisöt ja osallisuus (jatkuu)

- Varautumisen yhteistoimintamallin kehittäminen. Toimijoiden välisessä yhteistyössä on tärkeää lisätä luottamusta, vähentää vastakkainasettelua ja huomioida maakunnan monimuotoisuus.
- Selkeytetään kunnan ja järjestöjen yhteistyötä sekä lisätään luottamusta toimijoiden välillä. Kootaan kunnan ja järjestöjen yhteistyö yhteen käsikirjaan, jotta toiminta on selkeää ja yhtenäistä.
- Otetaan hyvät käytännöt käyttöön. Kerätään hyvät käytännöt helposti löydettäväksi, jotta niitä on helppo jakaa.

Ihmisten sujuva ja turvallinen arki - Toimenpiteet

Kasvatusresilienssi

- Vahvistetaan kasvattajan, yhteisön ja ympäristön kykyä tukea lapsen tai nuoren selviytymistä ja kukoistamista haastavissa olosuhteissa.
- Vahvistetaan lasten ja nuorten demokratiakasvatusta.
- Varhaisen tuen, vanhemmuuden ja vanhemmuustaitojen vahvistaminen.
- Elämäntilannelukutaidon vahvistaminen.
- Kaveritaitojen ja tunnetaitojen vahvistaminen.
- Psykologisen ja sosiaalisen resilienssin vahvistaminen
 - Luottamuksellinen viestintä
 - Turvallinen ilmapiiri kokeilla ja epäonnistua
 - Tuen järjestäminen stressiä lisäävissä tilanteissa

Ihmisten sujuva ja turvallinen arki - Toimenpiteet

Kulttuurin rooleja kriisinkestävyydessä

- Kulttuuripalveluiden toimivuuden ja vaikuttavuuden, ja kulttuuriin osallistumisen varmistaminen kaikissa tilanteissa.
- Kulttuuriomaisuuden suojeleminen osana kokonaisvaltaista kriisinhallintaa.
- Kulttuuritoimijoiden vahvempi kytkeminen varautumiseen. Maakunnallisen kulttuurisen varautumisen verkoston luominen.
- Hyödynnetään kulttuuritoimijoita kriisiviestinnän tukena sekä vaikeiden asioiden sanoittajina ja käsittelijöinä.
- Tuetaan maakunnallisen kulttuuriekosysteemin monimuotoisuutta ja elinvoimaa.

Suunnitelman valmistelu ja toimeenpano

Suunnitelman toimeenpanoon liittyvä yhteistyö

- Suunnitelman toimeenpanossa on tärkeää, että kokonaisturvallisuutta ja huoltovarmuutta edistetään yhteisesti. Yhteistyöhön halutaan mukaan eri toimijoita laajalti. Maakunnassa on aktiivista yhteistyötä ja vahvoja verkostoja jo valmiina. Alueen myönteinen yhteistyön kulttuuri tukee uusien kumppanuuksien syntymistä.
- Maakuntaohjelman 2026-2029 kumppanuuslupauksen periaatteiden mukaisesti kehitämme, uudistamme ja tuemme kumppanuuksia ja yhteistyömalleja, joissa ei korosteta rajoja tai hierarkioita, vaan luontevaa yhteistyötä. Hyvin toimivan verkoston perusta on luottamus – siihen perustuva kumppanuus on avain yhteisten tavoitteiden saavuttamiseen. Aluekehittämistoimet kohdennetaan mahdollisimman joustavasti ja tarvelähtöisesti, alueiden rakenteelliset ja toiminnalliset tarpeet, eroavaisuudet ja kyvykkyydet huomioiden.
- Keskeistä alueellisessa yhteistyössä on jatkuva tiedon jakaminen, taloudellisen tuen mahdollistaminen, hyvien ja toimivien käytäntöjen tunnistaminen sekä jatkokehittäminen ja haasteista oppiminen.
- Toimeenpanosuunnitelman toteuttaminen edellyttää samansuuntaisia toimia niin maakunnallisella ja kansallisella tasolla kuin kansainvälisestikin.
- Yhteistyö kansainvälisten toimijoiden kanssa on tärkeä ja merkittävä osa kokonaisturvallisuuteen ja huoltovarmuuteen liittyvää toimintaa. Maakunnan toimijat osallistuvat aktiivisesti yhteistyöhön EU-tasolla ja kansainvälisellä tasolla. Kansainvälisen yhteistyön osalta halutaan jatkossa lisätä yhteistyötä esimerkiksi Pohjois-Ruotsin, Pohjois-Norjan kanssa kaikilla eri tasoilla sekä pitää arktisia asioita esillä kansallisesti ja EU-yhteistyössä.

Toimeenpanosuunnitelman valmistelutyö

- Tämän toimeenpanosuunnitelman valmistelu on tehty tammikuun-toukokuun 2026 aikana.
- Osana valmisteluprosessia on toteutettu kaksi kyselyä maakunnan sidosryhmille TKI-toiminnan ja elinkeinoelämän teemoista (n=43) ja neljä teemakohtaista tilaisuutta (teemat: tilannekuva, TKI-toiminta, elinkeinoelämä ja ihmisen sujuva ja turvallinen arki) ja näihin osallistui lähes sata henkilöä.
- Evästyskeskustelut on käyty maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristössä 24.3.2026 ja maakunnan yhteistyöryhmässä 9.4.2026 sekä saadut kommentit Elinvoima- ja Elintarviketalouden työryhmiltä.
- Lisäksi on järjestetty kunnille kommentointi mahdollisuus huhti-toukokuussa 2026 ja siihen saatiin vastauksia kolme kappaletta. Saadut kommentit huomioitiin.
- Maakuntahallituksen hyväksyminen 8.6.2026

Kiitos!

